

اولویت‌بندی شاخص‌های اسلامی موفقیت از دیدگاه دانشجویان

دانشگاه علوم انتظامی امین

قدرت عباسپور^۱

تاریخ دریافت: ۹۵/۰۱/۲۰

تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۲/۲۵

چکیده

زمینه و هدف: کمال‌گرایی قانون طبیعت است و همه موجودات میل غریزی به کمال دارند و میل به موفقیت و کمال در انسان‌ها که موجوداتی برتر و با فضیلت در عالم هستی هستند، قوی‌تر است. این پژوهش شاخص‌های موفقیت از دیدگاه اسلام را شناسایی و آنها را از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی اولویت‌بندی می‌کند.

روش: پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش پیمایشی است. جامعه پژوهش را اعضای هیئت علمی، فرماندهان و دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی امین تشکیل داده‌اند و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۴۰۰ نفر تعیین شد. داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه روا و پایا (آلفای کرونباخ: ۰/۷۶) جمع‌آوری و برای تحلیل داده‌ها از آزمون‌های «تی تک نمونه‌ای» و «فریدمن» استفاده شد.

یافته‌ها و نتایج: پژوهش نشان داد اگرچه همه شاخص‌ها و ابعاد موفقیت از نگاه دانشجویان دارای میانگین بالاتر از سه هستند اما بعد گرایشی موفقیت، اولویت اول را دارا است و ابعاد بینشی و کنشی در اولویت بعدی قرار دارند. در بین شاخص‌های موفقیت در این ابعاد، شاخص‌های ایمان به خدا و معاد، خدامحوری و دینداری و وجدان‌کاری کلیدی هستند. شاخص‌های نظم و انضباط، خودشناسی و علم و دانش نیز در رتبه‌های آخر قرار دارند.

کلیدواژه‌ها: موفقیت، بینش، دین، کنش، وجدان‌کاری

^۱ کارشناس ارشد معارف و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی امین، رایانامه:

مقدمه

انسان موجودی همواره در حال تکامل و کمال‌گرا و جهت‌گیری او به سمت کمال بی-نهایت یعنی خداوند تبارک و تعالی است؛ خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «ای انسان! تو با تلاش و رنج به سوی پروردگارت می‌روی و او را ملاقات خواهی کرد!» (انشقاق، ۶). کمال‌گرایی و رسیدن به موفقیت، قانون طبیعت است و هر موجودی در طبیعت یک میل غریزی به سمت موفقیت دارد. حتی گیاهان و حیوانات بطور ذاتی به غذا، آب و جنس مخالف نیاز دارند و برای موفقیت به صورت غریزی به این عوامل بقا و موفقیت در حیات هدایت شده‌اند (طه، ۵۰). انسان‌ها که موجوداتی به مراتب برتر و با فضیلت در عالم هستی هستند، میل ذاتی و فطری قوی‌تری به موفقیت دارند. پروردگار و خالق عالم نیز تمام زمینه‌ها و شرایط را برای رسیدن انسان به موفقیت فراهم کرده است: «او خدایی است که همه آنچه را (از نعمت‌ها) در زمین وجود دارد، برای شما آفرید» (بقره، ۲۹). در دین اسلام مؤلفه‌های موفقیت به خوبی تبیین و مسلمان‌ها برای رسیدن به آن دعوت شده‌اند. در نظام جمهوری اسلامی ایران که شالوده و اساس حاکمیت آن بر مبنای احکام اسلام است توجه به تکامل و موفقیت در صدر مسائل قرار دارد. نیروی انتظامی نیز به عنوان یکی از تشکیلات نظام، رسالت تربیت و پرورش منابع انسانی لازم برای حفظ نظم و امنیت را به عهده دارد. از آنجایی که توسعه امنیت و آرامش به عنوان زیرساخت لازم برای هرگونه توسعه دیگر در کشور اعم از توسعه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی محسوب می‌شود، این مقدمه نقش و اهمیت رسالت نیروی انتظامی را نمایان می‌سازد. دانشگاه علوم انتظامی امین ناجا نیز به عنوان مرکز نشاء نیروی انتظامی که برآمده از عمق ارزش‌های الهی و انقلابی است به عنوان تنها دانشگاه جامع علمی-نظامی ناجا، مهد پرورش افسران مؤمن و متدین و مجاهدان فی سبیل الله است، با تمام توان برای پرورش و رسیدن به تکامل و موفقیت دانشجویان تلاش می‌کند. بنابراین تبیین شاخص‌های اسلامی موفقیت، ارزشمند تلقی

می‌شود. در همین راستا پژوهش حاضر به دنبال شناسایی شاخص‌های اسلامی موفقیت در بین دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی امین است.

موفقیت: موفقیت مصدر جعلی موفق و موفق به معنای یاری‌شده، به مقصود رسیده، کامروا و کامیاب است (معین، ۱۳۶۰: ۸۴) و دارای ابعاد سه‌گانه‌ای است که در ادامه به آن‌ها اشاره می‌شود.

الف) بعد بینشی موفقیت: موفقیت در بعد بینشی دارای چند شاخص است که عبارت‌اند از:

۱. **هدف‌مندی و هدف‌گذاری:** هر انسان عاقلی باید برای زندگی خودش هدف داشته باشد، بالاترین هدف، شناخت خلقت انسان است. خداوند هدف از خلقت انسان را رسیدن به مقام «عبودیت» می‌داند، «من جنّ و انس را نیافریدم جز برای اینکه عبادتم کنند (و از این راه تکامل یابند و به من نزدیک شوند)!» (ذاریات، ۵۶). امام صادق (علیه‌السلام) فرمود، امام حسین (علیه‌السلام) به اصحابش فرمود: «ای مردم خداوند بندگان را نیافریده است مگر برای اینکه او را بشناسند. وقتی که او را شناختند به عبادت او می‌پردازند، وقتی که او را عبادت کردند از بندگی برای غیر او بی‌نیاز می‌شوند. مردی به آن حضرت عرض کرد: پدر و مادرم فدایت، مقصود از معرفت خداوند چیست؟ فرمود: مقصود از معرفت این است که اهل هر زمانی امامی را که اطاعت از فرمان او بر همه واجب است بشناسند» (حویزی، ۱۳۸۳، ج ۵: ۱۲۲).

باتوجه با آیه شریفه و روایت بعد از آن چنین نتیجه گرفته می‌شود که مهم‌ترین هدف در زندگی شناخت خداوند و پیامبر او و امام معصومی که باید از او اطاعت کرد است و همچنین شناخت نایب او در زمان غیبت و اطاعت از او. باتوجه به محدودیت عمر و فرصت کوتاه، باید عمر را در راه بهترین و مهم‌ترین هدف صرف کرد. امام علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: «فکر تو وسعتی که همه امور را فرا بگیرد ندارد پس آن را برای امور مهم قرار بده» (تمیمی‌آمدی، ۱۴۱۰ ق: ۲۴۳). در آموزه‌های دینی، خواستن و تلاش و جستجو یکی از

راه‌های رسیدن به هدف شمرده شده است. امام علی (علیه السلام) فرمود: «هر کس چیزی را طلب کند به همه آن یا نیمی از آن نائل می‌شود» (تمیمی آمدی، ۱۴۱۰:ق: ۶۱۸). کسی که دوست دارد به درجات عالی برسد باید بر هوای نفس خود غلبه کند و توسل به اهل بیت علیهم السلام از راه‌های رسیدن به هدف شمرده شده‌اند. در زیارت امام علی (علیه السلام) می‌خوانیم: «برای رسیدن به هدف و مقصودم به شما متوسل می‌شوم» (تمیمی آمدی، ج ۹۷: ۳۳۲).

۲. فکر و اندیشه: وجود هر انسانی گنج‌هایی پر بها و قیمتی است. راه ورود به این معادن گران‌قیمت، فکر و اندیشه است؛ فکر روح را پرورش و تقویت می‌کند، همان‌گونه که تمرینات جسمی و ورزش جسم را پرورش و تقویت می‌کند. اثرات فکر و اندیشه عبارت‌اند از: ۱. رشد و اصلاح اعمال [امام علی (علیه السلام): «بر تو باد به اندیشیدن زیرا که آن، هدایت از گمراهی و اصلاح‌کننده اعمال است» (تمیمی آمدی، ۱۴۱۰:ق: ۴۴۶)]، ۲. نورانیت فکر [امام علی (علیه السلام): «فکر نورانیت می‌آورد» (ابن شعبه حرانی، ۱۳۶۳: ۱۰۰)]، ۳. دعوت به عمل نیک [«فکر، انسان را به سوی عمل به نیکی دعوت می‌کند» (مجلسی، ۱۴۰۲:ق، ج ۶۸: ۳۲۲)]، ۴. عاقبت به خیری [امام علی (علیه السلام): «اگر پیش از همه کارهایت درباره آن بیندیشی سرانجام تو در هر کاری نیکو خواهد بود» (آقاجمال خوانساری، ۱۳۶۶، ج ۳: ۱۶۲)]، ۵. بصیرت‌آوری [امام علی (علیه السلام): «آنکسی که فکر ندارد، روشن‌بینی و بصیرت برایش وجود نخواهد داشت» (آقاجمال خوانساری، ج ۶: ۴۰۱)] و ۶. آینده شفاف [امام علی (علیه السلام): «فکر آینده‌ای شفاف است» (شریف رضی، ۱۴۱۴:ق: ۴۶۹)].

۳. اراده و همت: یکی از نیروهای مهم وجود انسان اراده است. اگر انسان بتواند اراده خود را شناخته و به پرورش و تقویت آن پردازد بر بسیاری از مشکلات جسمی و روحی خود غلبه می‌کند با نگاهی کوتاه به تاریخ بشر دیده می‌شود که مردان و زنان نامی جهان انسان‌هایی بلندهمت بوده‌اند، بهره‌انسان در این دنیا به اندازه همت و اراده اوست. اراده و

همت عالی ثمراتی دارد از جمله اینکه: ۱. انسان را به سوی عالم معنا و معنویت پرواز می‌دهد: «انسان به اندازه همتش پرواز می‌کند» (مجلسی، ۱۴۰۲ ق، ج ۱۸: ۳۸۰)، ۲. ارزش انسان‌ها را بالا می‌برد، امام علی (علیه السلام): «ارزش هر انسانی به اندازه همت اوست» (مجلسی، ج ۶۷: ۴)، ۳. عطا‌ی الهی به اندازه همت انسان‌ها است، امام علی (علیه السلام): «بدرستی که خداوند هر بنده‌ای را به اندازه قصد و نیتش عطا می‌فرماید» (مجلسی، ج ۳۳: ۵۸۸)، ۴. بدن صاحب همت بلند، احساس ضعف نمی‌کند. امام صادق (علیه السلام) فرمود: «اگر نیت قوی باشد هیچگاه در بدن ضعف پیدا نخواهد شد» (ابن بابویه، ۱۳۷۶: ۳۲۹).

مطالعه و بررسی درباره ۲۵۰۰۰ نفر که در کار خود شکست خورده و به هدف‌های خود نرسیده‌اند، نشان داد که از جمع ۳۱ عامل شکست و ناکامی، ناتوانی در تصمیم‌گیری و بی‌همتی، مهم‌ترین دلایل شکست و ناکامی آنها بوده است (مجتهدی، ۱۳۷۵: ۶۲).

۴. خدامحوری و دینداری: یکی دیگر از مهم‌ترین ابعاد بینشی موفقیت، خدامحوری است. شناخت خداوند موجب نورانیت دل و روشنایی جان و حیات انسان می‌شود. همه سعادت‌ها و کمالات و بهره‌ها در لذت شناخت خدا است. امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید: «اگر مردم بدانند در فضل شناخت خدا چه چیزهایی هست، چه بهره‌ها، چه لذت‌ها و چه سعادت‌ها هست، دیگر چشم‌هایشان را به این متاع‌ها و مال‌ها و نعمت‌هایی که دشمنان خدا به آنها رسیده‌اند، خیره نمی‌کردند، به این زر و زیور دنیا و این طراوت دنیا و نعمت‌های آن چشم نمی‌دوختند، اگر مردم بدانند در فضل معرفت خدا چه خیر است در آن صورت دنیا در نزد آنها از آن چیزهایی که در هنگام قدم زدن زیر پای خود می‌مانند و می‌روند، کوچک‌تر می‌نمود. کسانی که به سبب معرفت خدا به لذت‌هایی می‌رسند، متنعم و متلذذ می‌شوند، مانند کسی که دائم در باغ‌های بهشت متلذذ است و با اولیای خدا محشور و با آنها هم‌صحبت و هم‌سخن است» (کلینی، ۱۳۸۸ ق، ج ۸: ۲۴۷).

معرفت و شناخت خدا موجب: ۱. دین‌داری می‌شود؛ امام علی (علیه السلام): «آغاز دین معرفت خداوند است» (شریف رضی، ۱۴۱۴ ق: ۳۹)، ۲. تنها خالق و مؤثر و قدرت را خدا

دانستن: «خدا خالق همه چیز است» (رعد، ۱۶)، ۳. تنها مربی و مدیر عالم او است: «ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است» (حمد، ۲)، ۴. فرمان، فقط فرمان اوست: «حکم و فرمان، تنها از آن خداست!» (یوسف، ۶۷)، ۵. صاحب اختیار همه و بر همه چیز مسلط است: «پربرکت و زوال ناپذیر است کسی که حکومت جهان هستی به دست اوست، و او بر هر چیز توانا است» (ملک، ۱)، ۶. تمام نعمت‌ها از جانب اوست: «آنچه از نعمت‌ها دارید، همه از سوی خداست!» (نحل، ۵۳)، ۷. کفایت کننده متوکلین است: «و هر کس بر خدا توکل کند، کفایت امرش را می‌کند» (طلاق، ۳)، و ۸. دوستان خدا هیچ نگرانی و اندوهی ندارند: «آگاه باشید (دوستان و) اولیای خدا، نه ترسی دارند و نه غمگین می‌شوند!» (یونس، ۶۲). شناخت خدا سمت و سوی خاص به انسان می‌دهد که مؤثر واقعی را او و همه چیز را در قدرت و مشیت او می‌داند.

۵. خودشناسی: انسان برای دستیابی به مقامات عالی روحی و معنوی باید خودشناس شود و از ذخایر عظیمی که خداوند برای رسیدن به موفقیت و پیشرفت در وجود او نهاده آگاه گردد و سفری به درون خودیابی انجام دهد. امام علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: «خودشناسی پرسودترین نوع معرفت و شناخت است» (آقا جمال خوانساری، ۱۳۶۶، ج ۶: ۱۴۸) و «عارف واقعی کسی است که وجود خود را بشناسد» (آقا جمال خوانساری، ج ۷: ۲۴۳). شکوفایی استعدادها بالقوه و تبدیل آن به بالفعل، تنظیم برنامه صحیح و منطبق با واقعیت‌های وجودی انسان و طراحی نظام‌ها و برنامه‌های گوناگون برای تربیت نفس، از عوامل ضرورت خودشناسی است. مهم‌ترین محورهای خودشناسی در آموزه‌های دیدنی عبارت‌اند از:

- انسان موجودی دو بعدی و مرکب از جسم و روح و حقیقت وجود او همان روح است؛
- انسان حیوان بالفعل و فرشته بالقوه است و با شناخت استعدادهای درونی خود و به فعلیت رساندن آن از فرشته برتر می‌شود (ابن بابویه، ۱۳۸۵، ج ۱: ۳)؛

- انسان استعداد خلیفه الهی داشته و خداوند او را جانشین خود در عالم هستی قرار داده است (بقره، ۳۰)؛
- انسان اشرف موجودات و مسجود ملائکه است (اعراف، ۱۱)؛
- انسان موجود مختار و دارای قدرت اراده و گزینش راه کمال یا انحطاط خود است (کهف، ۲۹)؛
- انسان باوجود بهره‌مندی از استعدادها و توان‌مندی‌های یادشده، موجودی فقیر و محتاج به خدای غنی و اصل وجود و سرمایه‌هایش را دم‌به‌دم از خداوند بخشنده دریافت می‌دارد (فاطر، ۱۵).

۶. علم و دانش: علم مقدمه همه کمالات و اولین قدم در مسیر سعادت و موفقیت است، علم راهی است برای رسیدن به حقیقت اشیاء به همین علت اسلام برای علم ارزش بسیار زیادی قائل است و در هیچ کتابی مثل قرآن به علم و دانش توجه نشده است. اسلام طلب علم را واجب (گیلانی، ۱۴۰۰ ق: ۱۴) و آموزش آن را در راه خدا حسنه (طوسی، ۱۴۱۴ ق: ۵۶۹) و زینت انسان در دنیا (مجلسی، ۱۴۰۲ ق، ج ۲: ۳۲) و سوق‌دهنده او به بهشت و رسیدن به خدا و بزرگترین و والاترین و دلپذیرترین و نورانی‌ترین نعمت را علم معرفی کرده است (امام صادق (علیه‌السلام) به نقل از مجلسی، ج ۱: ۲۱۶).

علم و دانش به‌خودی‌خود و به تنهایی، ارزش، و جهل و نادانی، مذموم و ضد ارزش است، لکن همه دانستی‌ها، در موفقیت انسان مؤثر نیست. اسلام برای آن نوع از علم و آگاهی ارزش قائل است که موجب تعالی و تکامل انسان می‌شود، علمی که انسان را واجد صفات الهی و به مقام جانشینی خداوند برساند، علمی که در مسیر باشد، علمی که حقیقتش نور (گیلانی، ۱۴۰۰ ق: ۱۶) و با روح انسان سنخیت داشته باشد و موجب گسترش ظرفیت و علو روح شود، همان علمی که پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله) مأمور به افزایش آن است، «و بگو: «پروردگارا! علم مرا افزون کن!» (طه، ۱۱۴). جوادی آملی در این باب می‌فرماید: «خداوند به پیامبرش فرمان می‌دهد که برای درخواست علم از ساحت اکرم خداوند چنین

دعا کند: «قُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا». معنای آیه این است که پروردگارا بر خودم بیفزای و جانم را از جهت علم افزایش عنایت فرما، پس سخن از ترقی جان در علم است نه ترقی علم در جان» (جوادی آملی، ۱۳۹۲: ۱۹۰).

۷. معلم و مربی: هر نوع دیدن و بینشی نیازمند نور است؛ دیدن امور مادی نیازمند نور مادی است ولی دیدن امور معنوی و باطن جهان، دیدن خوب و بد امور دنیا، دیدن مسیر درست و نادرست در انجام کارها، دیدن حق و باطل و حد تعادل و افراط و تفریط ... نیازمند نور غیرمادی یا همان علم و معرفت است. علم و معرفت اساساً نور و موجب بینایی است چنانچه امام صادق (علیه السلام) علم را همان نور معرفی فرموده است: «...الْعِلْمُ نُورٌ يَقْدِرُ اللَّهُ فِي قَلْبِ مَنْ يَشَاءُ...» (مصباح الشریعه، ۱۳۶۰: ۱۶).

پس می‌توان گفت که بینش و نگرش انسان به میزان علم و معرفت او بستگی دارد؛ به بیان دیگر آدمیان، جهان اطراف خود را متناسب با میزان علم و معرفت خویش ادراک می‌کنند و در نتیجه گسترش علم و معرفت، افق دید انسان را فراتر خواهد برد. در این میان، معلم و مربی مهم‌ترین عامل برای انتقال علم به متعلم و تربیت متربی و ایجاد تحول در بینش و نگرش در انسان و یکی از مهم‌ترین عوامل موفقیت در دنیا و سعادت در آخرت است. طبق روایات اسلامی «معلمی شغل انبیا» و «تعلیم و تعلم عبادت است» و حتی «نشر علم، زکات کسب علم دانسته شده است».

امام باقر (علیه السلام) فرموده‌اند: «برای معلم خوبی‌ها، جنبندگان زمین، ماهی‌های دریاها، و هر کوچک و بزرگی در زمین و آسمان، استغفار می‌کنند» (ثواب الأعمال و عقاب الأعمال، ترجمه بندریگی: ۲۸۱). بر این اساس با توجه به جایگاه رفیع علم در آموزه‌های اسلامی، معلم و مربی نیز در فرهنگ اسلام جایگاه بسیار بلندی یافته است و می‌توان معلم و مربی را عامل اساسی برای تحول در بینش آدمیان دانست.

پیدا است که انسان در هر امری متخصص و بصیر نیست، پس باید به استاد و مربی اهل آن فن مراجعه کند و با پیروی از رهنمودهای آگاهانه او، راه موفقیت و پیروزی را بیاموزد.

ضرورت پیروی جاهل از عالم یک امر عقلی و فطری است و آیات قرآن و آموزه‌های دینی هم بر آن تأکید دارند، از جمله قول حضرت ابراهیم (علیه السلام) که می‌فرماید: «ای پدرجان، چون علمی برای من حاصل شده است که تو نداری، از من پیروی کن تا تو را بر راه درست راهنمایی کنم» (مریم، ۴۳).

در مورد لزوم مراجعه به کارشناس، قرآن می‌فرماید: «اگر نمی‌دانید از اهل خبره و کارشناسی بپرسید» (نمل، ۴۳). امام باقر (علیه السلام) به ابی حمزه ثمالی می‌فرماید: «ای ابا حمزه اگر فردی از شما بخواهد مسافتی چند فرسخی را بیمایید، برای این منظور دلیل و راهنمایی می‌طلبید و تو راه‌های آسمانی و حجاب‌های عوالم غیب را کجا تشخیص می‌دهی درحالی‌که نادانی و جهالت تو به این عوالم بسیار بیشتر از جهالت تو به راه‌ها و طرق زمین است، حال که چنین است بر تو باد که دلیل و راهنمایی درخور اعتماد و وثاقت جستجو کنی و زمام امور خود را به او بسپاری (کلینی، ۱۳۸۸، ق، ج ۱: ۱۸۴).

۸. فرمانده: فرمانده در جایگاه بسیار مهم و تأثیرگذاری قرار دارد و حالت مطلوب آن است که فرمانده در نقش یک مربی خوبی‌ها و مرشد عمل کند چنانچه ایفای چنین نقشی در امام اول شیعیان ظهوری بارز دارد. اما باید توجه داشت که این مهم آنگاه حاصل می‌شود که فرمانده به جایگاه مهم و تأثیرگذار خویش پی برده و برای تربیت خود اقدام کرده باشد.

با عنایت به اینکه جامعه هدف در پژوهش حاضر دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی هستند؛ بی‌شک با تعریف متفاوتی از نقش فرمانده مواجه هستیم. فرمانده یعنی امرکننده و فرمان‌دهنده (کریمی و نادری، ۱۳۹۰: ۲۳-۲۴) و فرماندهی عبارت است از: اختیاری که فرد در خدمت به سبب شغل یا درجه یا مسئولیتی که دارد در راستای مأموریت‌های محوله به کار برده. فرمانده مسئول کارکنان واحد خود و تنها مقامی است که در قبال اعمالی که واحد او انجام دهد یا از انجام آن بازمانده باشد مسئولیت دارد (آیین‌نامه نیروهای مسلح، ۱۳۸۲: ۲). فرماندهان و مدیران نیروی انتظامی، مسئولیت خطیری در تربیت دانشجویان

دارند و علاوه بر فرماندهی نقش رهبر، مربی، پدر، معلم و مشاور را دارند و چنانچه وظیفه خود را بدرستی نشناخته و عمل نکنند زیرمجموعه آنان روی صلاح و اصلاح را نخواهند دید. در یک محیط آموزشی فرماندهان در کلام، گفتار، رفتار و کردار، الگوی دانشجویان محسوب می‌شوند و دانشجو در طول سالی که خدمت خود، تمام مطالب و اخلاق و رفتاری را که از فرمانده فرا گرفته، سرلوحه کار خود قرار می‌دهد. فرماندهان موفق و آراسته به اخلاق و رفتار شایسته، آینه شفاف هستند که دانشجویان دائم در مقابل خود می‌بینند و خود را با رفتار او تنظیم می‌کنند. پیامبر اکرم اسلام (صلی‌الله‌علیه‌وآله) در مورد نقش رهبران و مدیران و فرماندهان در موفقیت جامعه می‌فرماید: «دو گروه از امت من هستند که اگر آنها درست شوند امتم درست شود و اگر آنها فاسد شوند امتم فاسد شود. عرض شد: ای رسول خدا! آن دو گروه کدام‌اند؟ فرمود: فقیهان و زمام‌داران» (ابن بابویه، ۱۳۶۲، ج ۱: ۳۶).

امام علی (علیه السلام) نمونه کامل یک فرمانده و مدیر اسلامی است که به زیبایی نظم و انضباط، جاذبه و دافعه، حکمت و مدیریت، زهد و تقوی، شجاعت و قاطعیت و عدالت و داد را در وجود خود و کلام خود ترسیم کرده است.

ب) ابعاد گرایشی موفقیت: بعد از بررسی ابعاد بینشی موفقیت به بعد گرایشی پرداخته می‌شود. در واقع کشش و گرایش بعد از بینش ایجاد می‌شود و این ابعاد را می‌توان به شرح زیر دسته‌بندی کرد:

۱. **ایمان و امنیت:** انسان امروزی که در جهان پر آشوب، مرتب درگیر فراز و نشیب‌های مختلف زندگی است باید به جایگاه محکمی تکیه داشته باشد، ایمان و آرامش واقعی در سایه ایمان و اعتقاد به خداوند و معاد بدست می‌آید. ایمان حالت خوش‌بینی، روشن‌دلی، امیدواری و آرامش خاطر را برای انسان به ارمغان می‌آورد (مطهری، ۱۳۹۰، ج ۱۳: ۳۳). با عنایت به این اثرات عظیم ایمان است که حضرت آیه الله خامنه‌ای که خود مجسمه ایمان و تقوی و سیراب از سرچشمه زلال معنویت است، اولین ویژگی یک فرمانده موفق را ایمان

می‌داند. «این ویژگی‌ها در درجه اول ایمان است؛ فرمانده بی‌ایمان بدرود فرماندهی نمی‌خورد، به قدر شغل کاری که به او محول می‌کنید، باید ظرفیت ایمانی داشته باشد، اگر نداشت فایده‌ای ندارد، هرچه سطح کار بالاتر می‌آید باید ایمان بیشتر باشد» (دفتر سیاسی سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع، ۱۳۷۱: ۷۶).

۲. خودباوری: خودباوری یعنی باور به توانایی‌های خود و اعتماد به نفس. مردان بزرگ با تکیه بر همین خودباوری، ارزش‌های وجودی خود را می‌یابند، توانایی‌های وجود خویش را کشف می‌کنند و با تکیه بر آن راه پیروزی را طی می‌کنند. امام علی (علیه السلام) می‌فرماید: «آنکه پیوسته کوبه درب را بزند و اصرار ورزد، داخل می‌شود» (تمیمی آمدی، ۱۴۱۰ ق: ۶۶۵). امام خمینی (رحمه الله علیه) درباره لزوم خودباوری می‌فرماید: «ما باید این را بفهمیم که همه چیز هستیم و از هیچ کس کم نداریم... اگر اعتماد پیدا کردیم که می‌توانیم هر کاری را انجام دهیم، توانا می‌شویم» (موسوی خمینی، ۱۳۸۹، ج ۱۵: ۳۱۰). آیه الله خامنه‌ای نیز در مورد خودباوری می‌فرماید: «مردم ما احساس می‌کنند که قدرت و توان آن را دارند که در مقابل تحمیل‌ها و زورگویی‌های شرق و غرب بایستند. این روح عزت و خودباوری و غرور ملی و افتخارات حقیقی و اصیل را، امام (رحمه الله علیه) در ملت ما زنده کرد» (زارع پور، ۱۳۷۵: ۸۵).

۳. عزت نفس: «عزت به معنای صلابت است و در قرآن در معانی کمیابی، سختی، غیرت و حمیت نیز بکار رفته است. عزت حالتی است که مانع شکست انسان می‌شود. عزت واقعی از آن خداوند قاهر و غالبی است که هرگز مغلوب و مقهور نمی‌شود؛ «عزت مخصوص خدا و رسول او و مؤمنان است» (منافقون، ۸). در آموزه‌های دینی اطاعت از خدا و جهاد فی سبیل الله موجب عزت انسان می‌شود. خداوند متعال فرموده است: «عزت را در طاعتم قرار دادم» (مجلسی، ۱۴۰۲ ق، ج ۷۵: ۴۵۳)، رسول اکرم (صلی الله علیه و آله): «بجنگید تا برای فرزندانانان مجد و عظمت به ارث بگذارید» (شیخ حر عاملی، ۱۴۰۹ ق، ج ۱۵: ۱۵).

انصاف با مردم نیز از رهیافت‌های عزت شمرده شده‌اند: «آگاه باشید هر کس با مردم به انصاف رفتار کند خداوند بر عزتش بیفزاید» (کلینی، ۱۳۸۸ ق، ج ۲: ۱۴۶).

۴. شجاعت: یکی دیگر از ابعاد گرایشی موفقیت «شهامت و شجاعت» است. شجاعت در لغت به معنای «قوی دل، دلیری و با جرأت در میدان جنگ است» (دهخدا، ج ۶: ۱۲۴۹) و در اصطلاح ضد جبن و ترسویی است. «شجاعت حالت تعادل قوه غضبیه است که تفریط آن جبن و ترس و افراط آن تهور و بی باکی است» (الهامی نیا، ۱۳۸۷: ۶۷). «فرماندهان و مدیران شجاع به هنگام تصمیم‌گیری، قادر به تصمیم صحیح و به هنگام مقابله با حوادث غیرمنتظره، قاطع و بر خود مسلط و به هنگام اشتباه، معترف و در صدد جبران، در مقابل وسوسه شیاطین مقاوم و در مقابل دشمن، قاطع و محکم هستند» (ابراهیمی ۱۳۹۲: ۱۷۲). ابعاد شجاعت از منظر امام علی (علیه‌السلام) عبارت‌اند از: تسلط بر نفس [«شجاع‌ترین مردم کسی است که بر هوای نفس خویش پیروز شود» (مجلسی، ج ۷۰: ص ۷۶)]، سخاوت [«شجاع‌ترین مردم کسی است که سخاوتش بیشتر باشد» (تمیمی آمدی، ۱۴۰۷، ج ۲: ۲۳۲)]، تسلط بر جهل [«شجاع‌ترین مردم کسی است که با نیروی بردباری بر جهل و نادانی پیروز شود» (تمیمی آمدی، ج ۲: ۱۱۵)]، عزت نقد [«شجاعت عزت حاضر است (تمیمی آمدی، ج ۱: ۲۳۲)] و زینت [«شجاعت زینت است» (تمیمی آمدی، ج ۴: ۳۴)].

کسی که مسئولیت فرماندهی و مدیریت جمعی را می‌پذیرد، باید روحیه شجاعت و شهامت داشته باشد تا با تسلط بر وجود خود، بتواند در تمام سختی‌ها و شداید همانند کوه، پشت و پناه و یار و یاور آن‌ها باشد.

۵. بصیرت: یکی دیگر از متغیرهای گرایشی که در باطن انسان نیروی مرموزی و با الهام فطری می‌تواند خوب را از بد و حق را از باطل تشخیص دهد، بصیرت است «و قسم به جان آدمی و آن کس که آن را (آفریده و) منظم ساخته» (شمس، ۷)؛ این نیرو همان بصیرت است که در اول زندگی به صورت بالقوه و اجمال وجود دارد و به تدریج در سایه تربیت و تقوی، شکوفا و گرنه کور و نابینا می‌شود، این نیروی بصیرت در سایه فکر و تعقل، تعلیم و

تعلّم و تهذیب و تذکر نفس تربیت و شکوفایی می‌شود. بصیرت دارای ابعاد مختلف مانند بصیرت دینی، بصیرت اجتماعی، بصیرت فرهنگی و بصیرت سیاسی است. از مطالعه تاریخ اسلام می‌توان چنین نتیجه گرفت که بیشترین انحرافات پدید آمده در طول تاریخ اسلام انحرافات سیاسی بوده است. در بصیرت سیاسی عمده‌ترین مسئله شناخت راه و راهنما است: «بگو این راه من است من و پیروانم، و با بصیرت کامل، همه مردم را به سوی خدا دعوت می‌کنیم!» (یوسف، ۱۰۸)، امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید: «اما راهی که در دنیا است همان امامی است که طاعتش واجب است، هر که در دنیا او را بشناسد و از راهنمایی - هایش پیروی کند از پلی که بر روی دوزخ است (صراط)، بگذرد» (ابن بابویه، ۱۴۰۳ ق: ۳۲). بصیرت سیاسی برای همه مردم لازم است، اما برای کسانی که جایگاه حساس و مسئولیت مهم‌تری در سطح جامعه دارند، لازم‌تر است.

۶. وجدان کاری: وجدان کاری یکی از ارزش‌های والای اسلامی است. منظور از وجدان کاری، عشق و علاقه به کار، جدیت و صداقت در انجام دادن کار، دقت اتقان استحکام و به اصطلاح سنگ تمام گذاشتن است (سعیدی، ۱۳۹۰: ۶۹۴). پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) در جریان خاکسپاری سعد بن معاذ خود داخل قبر شد ولی روی سنگ و گل را مرتب چید سپس قبر را با خاک پر کرد و فرمود: «بدرستیکه من می‌دانم که این بدن بزودی می‌پوسد ولی خداوند دوست دارد وقتی بنده‌اش کاری را انجام داد، آن را محکم و اساسی انجام دهد» (شیخ حر عاملی، ۱۴۰۹ ق، ج ۳: ۲۳۰). مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای می‌فرماید: هر کس و در هر کجا که هستیم وجدان کاری را در کاری که بر گردن گرفته‌ایم و تعهد کرده‌ایم، رعایت کنیم و ... باید کار را با جدیت و نیکی انجام بدهند، از سرهم‌بندی و کار را به امان و حال خود رها کردن و بی‌اعتنایی به استحکام یک کار، به شدت پرهیز شود (روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۷۲/۱/۶). لازمه وجدان کاری، عشق و علاقه، تلاش و جدیت، امانت‌داری، انجام کامل، محکم کاری و رعایت موازین شرعی است (سعیدی، ۱۳۹۰: ۶۹۷).

ج) بعد کنشی موفقیت: ابعاد کنشی موفقیت عبارت‌اند از:

۱. **نظم و انضباط و قانون‌مداری:** نظام هستی و قوانین حاکم بر آن، از نظم‌ی شگفت‌انگیز حکایت می‌کند؛ پیدایش شب و روز، رفت و آمد فصول چهارگانه، زنجیره حیات گیاهان و حیوانات و وابستگی آنها به یکدیگر همه و همه نشانه‌های نظم و انضباط هستند. دین اسلام که نسخه تشریحی عالم هستی است برای پیروان خود برنامه‌ای منظم تنظیم و از آنان خواسته است تمام کارهای خود را براساس نظم و انضباط انجام دهند. تنظیم وقت برای نمازهای شبانه‌روزی، تعیین ماه و روز و ساعت برای روزه و سایر عبادات بهترین دلیل برای این خواسته الهی است. اسلام برای هر کاری حدودی مشخص و کسانی را که از این حدود تجاوز کنند، ظالم می‌داند (بقره، ۲۲۹). امام علی (علیه السلام) همگان را به نظم و انضباط توصیه فرموده‌اند: «من شما و تمام فرزندان و خاندانم و کسانی که این وصیت‌نامه به آنها می‌رسد را به تقوی و نظم در امور سفارش می‌کنم» (شریف رضی، ۱۴۱۴ ق: ۴۲۱). از مصادیق مهم نظم و انضباط در یک سازمان قانون‌پذیری و عمل بر طبق قانون است، در جامعه اسلامی قوانین در قالب انجام فرائض و ترک محرمات و تقید به آداب و سنن و احکام اسلامی، قوانین و مقرراتی که در مجلس شورای اسلامی تنظیم و مورد تأیید شورای نگهبان قرار می‌گیرد، قوانین و مقررات و دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های درون یک سازمان، تجلی می‌یابد. آیت الله خامنه‌ای در مورد لزوم پای‌بندی به قانون می‌فرماید: کسی حق عمل نکردن به قوانین و مقررات حاکم بر اداره‌های دولتی و عمل برخلاف آنها را ندارد و هیچ مسئولی نمی‌تواند از کارمند تقاضای انجام کاری خلاف قانون را کند (خامنه‌ای، ۱۳۹۴: ۴۸۵).

۲. **بهره‌گیری از فرصت‌ها:** انسان گرامی‌ترین موجود و وقت و مهلت عمر ارزشمندترین سرمایه انسان است. این سرمایه عظیم در مقابل عمر دنیا و عالم هستی بسیار محدود و به سرعت در حال گذر است. امام علی (علیه السلام) در نهج‌البلاغه حکمت ۲۱ می‌فرماید: «فرصت‌ها را خوب دریابید که چون ابر می‌گذرد» (شریف رضی، ۱۴۱۴ ق: ۴۷۱). گذشت

عمر و از دست رفتن آن به دست انسان نیست ولی استفاده و غنیمت گرفتن از این عمر، در اختیار او است. شخصیت‌های بزرگ عالم هستی، از همین فرصت محدود عمر، چه استفاده‌های بزرگی کرده‌اند و نام خود را در این دنیا و حیات خود را در عالم دیگر جاودانه ساخته‌اند. انسان باید بداند که عمر بر نمی‌شود و هر وقت فرصت کار خیری پیدا کرد، باید آن را غنیمت شمرده و نهایت بهره را ببرد و از دست دادن عمر و بهره نبردن از فرصت‌ها، موجب غصه و پشیمانی است که امکان جبران آن وجود ندارد. امام علی (علیه السلام) فرموده است «سخت‌ترین اندوه‌ها از دست دادن فرصت‌ها است» (آقا جمال خوانساری، ۱۳۶۶، ج ۲: ۴۴۱).

۳. صبر و استقامت: صبر و استقامت به معنای وادار کردن خویش بر انجام آنچه که شرع و عقل می‌پسندد و خویشتن‌داری و مقاومت در برابر چیزی که شرع و عقل از آن نهی می‌کند. در دین اسلام هم به صبر در برابر مشکلات و نامایمات و مصائب و هم به استقامت و پایداری در برابر دشمنان سفارش‌های فراوانی شده است (انعام، ۳۴ و هود، ۱۱۲). امام علی (علیه السلام) ابعاد صبر را اینگونه بیان فرموده‌اند: «صبر بر سه گونه است صبر بر مصیبت، صبر بر اطاعت و صبر از معصیت (خودداری از گناه)» (ابن شعبه حرانی، ۱۳۶۳: ۲۰۶) و در مورد استقامت در خطبه ۱۱۹ نهج‌البلاغه می‌فرماید: «کسی که استقامت ورزد به سوی بهشت رود و کسی که بلغزد به سوی جهنم رود» (شریف رضی، ۱۴۱۴ ق: ۱۷۶). قرن کریم ثمرات استقامت را این‌گونه بیان فرموده است:

- «به یقین کسانی که گفتند: پروردگار ما خداوند یگانه است سپس استقامت کردند، فرشتگان بر آنان نازل می‌شوند که نترسید و غمگین مباشید و بشارت باد بر شما به آن بهشتی که به شما وعده داده شده است!» (فصلت، ۳۰)؛
- «ای پیامبر! مؤمنان را به جنگ (با دشمن) تشویق کن! هرگاه بیست نفر با استقامت از شما باشند، بر دویست نفر غلبه می‌کنند» (انفال، ۶۵).

۴. **عمل انقلابی با روحیه انقلابی و جهادی:** یکی از راه‌های حفظ انقلاب داشتن روحیه انقلابی و جهادی و عمل انقلابی است. جهاد به معنای به کار گرفتن نهایت تلاش و توان در مقابله با دشمن است (سعیدی و همکاران، ۱۳۹۰: ۷۳۸). جهاد دارای گونه‌های مختلف است که در سخنان مقام معظم رهبری به خوبی تبیین شده است. مقابله با دشمن یک وقت در میدان جنگ مسلحانه است که جهاد رزمی نام دارد. یک وقت در میدان سیاست است که جهاد سیاسی نامیده می‌شود. یک وقت در میدان مسائل فرهنگی است که به جهاد فرهنگی تعبیر می‌شود و یک وقت در میدان سازندگی است که به آن جهاد سازندگی اطلاق می‌شود» (زارع‌پور، ۱۳۷۵: ۸۵). معظم‌له در سخنان دیگری زیربنای روحیه جهادی را این گونه ترسیم می‌کنند: اعتقاد به اینکه ما می‌توانیم و کار بی‌وقفه و خستگی و استفاده از همه ظرفیت وجودی». مقام معظم رهبری کارکرد روحیه جهادی را پشتوانه تمام کارهای بزرگ در انقلاب می‌داند: «ما از اول انقلاب هر کار بزرگی که توانسته‌ایم انجام دهیم، به برکت اعتماد به نفس و بلندپروازی و کار جهادی بوده است». ایشان چهارچوب روحیه انقلابی را این گونه ترسیم کرده‌اند: «روحیه انقلابی یعنی اسیر حدود تحمیلی نشدن، قانع به گیرندگی قطره‌چکانی نشدن، با امید دنبال هدف حرکت کردن با انگیزه، با نشاط، با اصرار و پیگیری آن را به دست آوردن» (زارع‌پور، ۱۳۷۵: ۸۶). «بهترین کارها را کسانی کرده‌اند که با روحیه انقلابی کرده‌اند، هم در جنگ هم در سازندگی و هم در مسائل فرهنگی و علم» (زارع‌پور، ۱۳۷۵: ۸۵).

روش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش پیمایشی است. شاخص‌های موفقیت در گام اول از منابع اسلامی استخراج شد و سپس آمار استنباطی بر نمونه آماری انجام شد. جامعه پژوهش را اعضای هیئت علمی، فرماندهان و دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی امین تشکیل داده‌اند و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۴۰۰ نفر شامل ۵۵ نفر اساتید، ۳۹ نفر فرماندهان و تعداد ۳۰۶ نفر دانشجویان تعیین شد. داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه روا و

پایا (آلفای کرونباخ: ۰/۷۶) جمع‌آوری شد. برای تحلیل داده‌ها از آزمون‌های «تی تک نمونه‌ای» و «فریدمن» استفاده شد.

یافته‌ها

یافته‌های استنباطی: در این بخش نتایج تحلیل داده‌ها ارائه می‌شود. در جدول ۱ فراوانی مشاهده شده ابعاد موفقیت ارائه شده است. برای ارزیابی اختلاف بین فراوانی‌های مشاهده شده و مورد انتظار نیز از آزمون «خی دو» استفاده شد. درجه آزادی در تمامی آزمون‌ها ۴ است. نتایج حاکی از آن است که فراوانی‌های مشاهده شده در پاسخگویی به گزینه‌ها در سطح معناداری ۰/۰۵ اختلاف معناداری دارد، به عبارتی عوامل اثرگذار بر موفقیت از دیدگاه افراد از ارزش‌های متفاوتی برخوردار هستند. برای ارزیابی ترتیب توالی ارزشی عوامل مؤثر بر موفقیت در افراد مورد مطالعه نیز از آزمون «فریدمن» استفاده شد که در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۱: توزیع فراوانی مشاهده‌شده گزینه‌ها

ابعاد	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	ارزش خی دو	سطح معناداری
بعد بینشی	۲۵۶	۵۰۸	۶۵۸	۸۳۲	۹۱۰	۴۳۳/۴۸۹	۰/۰۰۱
بعد گرایشی	۹۹	۱۱۰	۵۹۲	۶۸۴	۹۰۸	۱۰۸۵/۲۳۹	۰/۰۰۱
بعد کنشی	۱۷۹	۱۸۱	۳۲۸	۳۹۷	۵۱۵	۲۶۰/۰۶۳	۰/۰۰۱
کل	۵۴۵	۷۸۸	۱۷۹۲	۱۹۲۲	۲۱۳۷	۱۴۳۹/۳۸۹	<۰/۰۰۱

جدول ۲: ترتیب اهمیت شاخص‌ها در بعد بینشی

ردیف	رتبه براساس اولویت	سؤال‌های پرسش‌نامه	میان نمرات (دامنه میان چارکی)	میانگین نمرات (انحراف معیار)
۱	۱۱	هدف‌مندی و هدف‌گذاری	۳(۳/۵)	۳/۶(۰/۹۵)
۲	۱۲	فکر و اندیشه و خردورزی	۴(۳/۵)	۳/۵۳(۱/۳۵)
۳	۱۰	اراده و همت	۴(۳/۵)	۳/۴۹(۱/۱۳)
۴	۲	خدامحوری و دین‌داری	۴(۴/۵)	۴/۱۲(۰/۶۹)
۵	۱۷	خودشناسی	۳(۳)	۳/۱(۱/۳۳)
۶	۱۸	علم و دانش	۳(۳)	۳/۰۵(۱/۳۹)
۷	۱۳	استاد و مربی	۳(۳)	۳/۲۷(۱/۳۷)
۸	۴	فرمانده	۴(۴)	۳/۷۸(۱/۱۴)

داده‌های جدول ۲ حاکی از آن است که در بعد بینشی که نسبت به دیگر ابعاد مطرح در اولویت دوم قرار داشته، به ترتیب شاخص‌های خدامحوری و دینداری و فرمانده، از بیشترین ارزش برخوردار بوده‌اند که البته با توجه به میانگین نمرات، شاخص فرمانده در کل شاخصی کلیدی نبوده ولی در مقابل شاخص‌های خودشناسی و علم و دانش در اولویت آخر قرار داشته است.

جدول ۳: ترتیب اهمیت و ارزش شاخص‌ها در بعد گرایشی

ردیف	رتبه بر اساس اولویت	سوالات پرسشنامه	میان نمرات (دامنه میان چارکی)	میانگین نمرات (انحراف معیار)
۱	۱	ایمان به خدا و معاد	۵(۴/۵)	۴/۱۷(۱/۰۹)
۲	۸	خودباوری	۴(۳/۵)	۳/۷۴(۱)
۳	۵	عزت نفس	۴(۴)	۳/۹۳(۱/۱۴)
۴	۷	شجاعت و اعتماد به نفس	۴(۴)	۳/۸۷(۱/۰۶)
۵	۶	بصیرت	۴(۴)	۳/۶۵(۱/۱۳)
۶	۳	وجدان کاری	۴(۴)	۴/۱۲(۱/۰۹)

در ارزش‌گذاری شاخص‌های بعد‌گرایشی که در بین جامعه آماری مهم‌ترین بعد به‌شمار می‌آید، برابر جدول ۴، ایمان به خدا و وجدان کاری، شاخص‌های با ارزش بالاتر هستند و در مقابل شاخص‌های شجاعت و اعتماد به نفس و خودباوری دارای ارزش کمتری است.

جدول ۴: ترتیب اهمیت و ارزش شاخص‌ها در بعد کنشی

ردیف	رتبه بر اساس اولویت	سوالات پرسشنامه	میان‌نمرات (دامنه میان چارکی)	میانگین نمرات (انحراف معیار)
۱	۱۶	نظم و انضباط	۳(۳)	۳/۰۷(۱/۴۳)
۲	۱۵	بهره‌گیری از فرصت‌ها	۴(۳/۵)	۳/۳۳(۱/۳۳)
۳	۱۴	صبر و استقامت	۳(۴)	۳/۴۴(۱/۱۵)
۴	۹	عمل با روحیه انقلابی و جهادی	۳(۴)	۳/۶۴(۱/۱۲)

در جدول ۴ مشاهده می‌شود که عمل با روحیه انقلابی و جهادی با ارزش‌ترین شاخص در بعد کنشی است که با توجه به میانگین و میان‌نمرات جزء شاخص‌های کلیدی نیست.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش که با هدف تبیین شاخص‌های اسلامی موفقیت از نگاه دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی امین صورت پذیرفت، در ارزیابی و ارزش‌گذاری ابعاد موفقیت، مشخص شد که بعد‌گرایشی در اولویت اول و ابعاد بینشی و کنشی در اولویت‌های دوم و سوم قرار می‌گیرد. در بعد‌گرایشی، شاخص‌های خدامحوری، دین‌داری و وجدان کاری شاخص‌های کلیدی تلقی می‌شوند. شاخص‌های نظم و انضباط، خودشناسی و علم و دانش در تعیین ارزش و توالی شاخص‌ها در رتبه‌های آخر قرار داشته‌اند و بیشتر جامعه آماری این شاخص‌ها را در اهمیت متوسط ارزیابی کرده‌اند. در مجموع نیز با توجه به میانگین به‌دست آمده، کلیه شاخص‌های تبیین شده به‌عنوان عوامل موفقیت تأیید شدند.

منابع

- قرآن کریم (۱۳۹۱). محی‌الدین مهدی الهی قمشه‌ای (مترجم). تهران: قلم و اندیشه.
- ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۶۲). الخصال. قم: جامعه مدرسین.
- ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۷۶). الأملی (للصدوق). تهران: کتابچی.
- ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۸۵). علل الشرائع. قم: کتاب فروشی داوری.
- ابن بابویه، محمد بن علی (۱۴۰۳ ق). معانی الأخبار. قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
- ابن شعبه حرانی، حسن بن علی (۱۳۶۳). تحف العقول عن آل الرسول صلی الله علیه و آله. قم: جامعه مدرسین.
- اداره کل پژوهش و تألیفات معاونت آموزش ناجا (۱۳۸۲). آیین‌نامه انضباطی نیروهای مسلح. تهران: مرکز فناوری آموزش.
- آقاجمال خوانساری، محمد بن حسین (۱۳۶۶). شرحی بر غرر الحکم و درر الکلم. تهران: دانشگاه تهران.
- الهامی‌نیا، علی اصغر (۱۳۸۷). اخلاق نظامی. قم: زمزم هدایت.
- بخشیان، ابوالقاسم (۱۳۹۳). راهبردهای تعالی معنوی انسان در قرآن. تهران: نشر زمزم هدایت.
- تمیمی آمدی، عبد الواحد بن محمد (۱۴۱۰ ق). غرر الحکم و درر الکلم. قم: دارالکتب الإسلامیه.
- جوادی آملی، عبدالله (۱۳۹۲). صورت و سیرت انسان در قرآن. قم: اسراء.
- جعفر بن محمد علیه السلام - امام ششم - (۱۳۷۷). مصباح الشریعہ، ترجمه و شرح عبدالرزاق بن محمد هاشم گیلانی. مصحح: محمد بن حسین آقا جمال خوانساری، تهران: پیام حق چاپ اول.
- حویزی، عبدعلی بن جمعه (۱۳۸۳). تفسیر نورالثقلین. قم: دارالتفسیر.
- خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۹۴). اجوبه الاستفتانات: پاسخ به پرسش‌های شرعی مطابق با فتاوی‌ای مرجع عالیقدر حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای. تهران: فقه روز.

- سازمان عقیدتی سیاسی ناجا (۱۳۹۱). نیروی انتظامی مظهر اقتدار ملی. تهران: ایمان.
- سعیدی، علی (۱۳۹۰). انسان مطلوب. قم: زمزم هدایت.
- شریف‌الرضی، محمد بن حسین (۱۴۱۴ ق.). نهج البلاغه. قم: هجرت.
- شیخ حر عاملی، محمد بن حسن (۱۴۰۹ ق.). تفصیل وسائل الشیعه إلى تحصیل مسائل الشریعه. قم: مؤسسه آل‌البیت علیهم‌السلام.
- رضایی، صادق (۱۳۹۰). نگرش دانش‌آموختگان رسته‌های انتظامی، اطلاعات، جنایی و راهور در مورد تطابق برنامه آموزشی ارائه شده به آنان با مأموریت‌های محوله ناجا. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، تهران.
- زارع‌پور، محمد (۱۳۷۵). حدیث ولایت. تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی.
- طوسی، محمد بن الحسن (۱۴۱۴ ق.). الأمالی (للطوسی). قم: دار الثقافة.
- کریمی، روح‌الله و نادری، محمد (۱۳۸۸). مجموعه مقالات همایش نظم و انضباط در ناجا. تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین.
- کلینی، محمد بن یعقوب (۱۳۸۸ ق.). أصول الکافی. قم: دارالکتب الاسلامیه.
- کلینی، محمد بن یعقوب (۱۳۷۵). أصول الکافی. محمدباقر کمره‌ای (مترجم). قم: اسوه.
- مجتهدی، سیدمرتضی (۱۳۷۵). اسرار موفقیت. قم: حاذق.
- مجلسی، محمدباقر بن محمد تقی (۱۴۰۳ ق.). بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار. بیروت: دار إحياء التراث العربی.
- مطهری، مرتضی (۱۳۹۰). مجموعه آثار استاد شهید مطهری. تهران: صدرا.
- معین، محمد (۱۳۶۰). فرهنگ فارسی. تهران: امیرکبیر.
- گیلانی، عبدالرزاق (۱۴۰۰ ق.). مصباح الشریعه. بیروت: اعلامی.
- موسوی خمینی، روح‌الله (۱۳۸۹). حیفه امام. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی